

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Geo-hydrographia s. orbis terrarum descriptio - Cod. Ettenheim-Münster 111-116

Suevia - Ettenheim-Münster 115

Cartier, Gallus

[S.l.], [18. Jahrh.]

Sectio VIII.

[urn:nbn:de:bsz:31-111178](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-111178)

liarum Coloniensis et Argentina Canonici. Primus lapis
positus est an. 1661. 4. Octobris, et an. 1665. 21 Septembris
structura ibius completa fuit.

21° Trochtelfinga (i. Trostholzingam) Urbs exigua cum
Arce et Dynastia, Sigmarsensem inter et Heckingensem
Principatus Gubernens sita 2. leuis gallicis ad Eurobotum
ab Heckinga. Partis est Veteris Wendenbergensis Comi-
tatis.

22° Nec hic omittendum est Tiedelheimense seu Rie-
derense (i. Riederon) Canoniorum Regularium Ordinis
S. Augustini Cenobium ad fauces Sylva Hercinica in
ejusdem nominis Oppido seu Vico locolatis amoenis li-
trum tribus leuis gallicis versus Orientem a celebri et
Principali S. Blasii Monasterio Benedictino, fundatum
an. 1152. Sub Imperatore Conrado III. et paulo ante ejus obi-
tum a Marquardo a Weissenburg aucta Nobilitatis viris,
quod variis privilegiis Summi Pontifices et Imperatores
auferunt. Tandem an. 1520. postquam totum una-
cum templo in favillas abiisset, necnon Andreas Curer
seu Murer illius tum temporis Praepositus, quod illud
restauraret, multa debita contraxisset, miseriam
latur Praeposituram suam in manus Abbatis Cautzlin-
gensis sui pro tempore Visitatoris resignavit, qua ab
eo tempore penes Abbates Cautzlingenses permansit,
et an. 1638. pleno iure auctoritate Urbani Papae VIII.
Monasterio ipsorum adjecta fuit.

In eodem Vico adest quoque ejusdem Ordinis Sequioris
Sexus Monasterium an. 1350. a Conrado Riederensi Prae-
posito fundatum et erectum.

Sectio VIII.

De Comitatu seu Landgraviatu Sulzico seu
Clatgoria,

Episcopatu Constantiensi, Comitatibus Mont-
fortensi, Königseickensi, Wolfseickensi et
Cellensi.

Hic iuxta horum Dominionum et Ditionum positio-
nem, quibus interiacet Austriaca Suevia Praefectura,
gradum facimus. Sit igitur

§. I.

De Clatgoria seu Landgraviatu Sulzico.

Clatgoria, Kliggoria, Pagus Litolbrigius, et Erenus kel-
vaticum (i. Alotgan, Clatgan, et Alngan, p.) exigua

angustum est, quamquam cis et trans lacum Aeronianum
in Sueviam sicut et Helvetiam seu Turgoriam Helvetia
provinciam extendatur.

Inter alia mi-
noris nota loca in Suevia possidet Mersurgum, Mark-
dorfium, Augiam Civitatem, Ceningam, &c. In Turgo-
ria vero Arbonam, Episcopi Colam, Steckbornam, &c.
Intra illius limites etiam alia comprehenduntur loca
qua nullatenus ab ipso pendent, ut sunt Constantia, Be-
ti Domus, Meinovia, &c. qua nihilominus una hic
expendimus. Igitur notatur

1° Constantia: Costritz, Costanz, seu Constantz:
latis ampla, pulchra, jucunda, et ritu antiquo munita,
res non olim libera Imperialis Civitas in ipsis Helvetia
confiniis inter Lacus Bodemicum et Cellensem in angu-
lo ad Rhenum, ubi hic e Superiori Lacu effluens, mox
inferiori immergitur, in amoenissima et fertili regio-
ne sita 12. miliaribus communibus ad Aquilonem a
Tiguro, 16. ad orientem a Basilea sub gr. long. 31. m.
10. lat. 47. m. 27.

A Constantio Choro Constantini Magni Imperatoris
patre condita dicitur et munita, et Romanis propu-
gnaculum esset adversus Alemannos an. salut. 229.
et hoc nomine Constantia dicta. Equidem ajunt
aliqui jam ante Constantium hunc, et sub Severo
Imperatore circa an. Chr. 196. hic loci in Rheno-
Castro munitum stetit a Turgoria Praefecto
excitatum et a Romanis Castellum aquarum voca-
tum: verum id sine fundamento profertur. Nec mi-
nus incertum est, num Constantia sit Antonini
Vitorum, aut Ptolomaei Gannodurum. Vitoru-
rum seu Vitodurum tamen eam dictam fuisse fidem
facere videtur Inscriptio mutilata et marmoris incisa
que in Ecclesia Cathedrali et in Saeculo S. Blasii legitur
his verbis:

Imp. Cos. G. Aure. Val.
Dionetian. Aug. Pont. Max.
Sar. Max. Pers. Max. Trib. Pot.
XI. Imp. Cos. V. G. G. et
Imp. Cos. M. Aur. Val. Maximilian.
Aug. Pont. Max. Sar.
Max. Pers. Max. Trib. Pot. X.

Imp. VIII. Cos. III. P. P. et Imp.
 Nual. Constantius. Et Gal.
 Val. Maximianus.
 Cos. Murum Vitidurensem
 a Solo Restant.
 Cos. Aurelio Proculo. V. C.
 Proc. in Helvetiis.

Quidam suspicantur illam initio Harudem sive
Harudopolim à finitimo quodam Alemannico popu-
 lo nuncupatam fuisse, quod aequè incertum est ac
 an Valeria seu Turgajorum Augusta vocata fue-
 rit, antequam Constantia nomen adeptam sit.

Sæculo V. sub Imperatoribus Valentiniano et
 Martino Civitas hæc ab Alemannis devastata fuit,
 et postmodum ab Attila Hunnorum Rege penitus
 excisa; sic adeò defecit, ut vicus duntaxat eva-
 serit; ac ne restauraretur obstetit (Cordovici I. Fran-
 corum Regis decretum, quo devictis Alemannis ve-
 nuit, ne devastata Germaniae Urbes demò muni-
 rentur. Constantia ergo vicus permansit usque
 ad tempora Childerici III. Austrasia Regis, qui
 sub finem sæculi VII. Sedem Episcopalem à Vindo-
 nissa huc transtulit. Ubi igitur Sedes hæc Cons-
 tantia erecta fuit, tum ipsa spectabilis fieri ac
 muris cingi coepit, quamvis certum omnino haud
 sit, quando et à quo id factum sit: quidam ~~omnes~~
 id sub Dagoberto II. Austrasia Rege Childerici III. fi-
 lis factum ajunt.

Anno 1511. Tumultus hic excitatus est; Magistratus
 namque ad foedus Helveticum accedere, Civis vero, provin-
 tum Ratorum Tribus, penes Imperium remanere vo-
 lebant, his Maximilianus I. Imperator patrocinatus
 est, tumultus auctoribus mulctatis. Cùm anno
 1520. in vicinâ Helvetiâ famosus Zwinglius nova sue
 Religionis fundamenta jecisset, eandem quoque Cons-
 tantianenses magno Episcopi sui more seorsim adopta-
 vere, qua cum anno 1526. apud ipsos omnino invaluisset,
 Cathedralis Ecclesia Canonici Civitate egredi compulsi
 sunt, quos anno sequenti alii Collegiarum Ecclesia-
 rum Canonici et Presbyteri omnes secuti sunt; et Epis-
 copale Consistorium Rätolphi-Cellam Landgraviatus
 Kellenburgensis, urbem in extrema Lani Altoniani, qui

hic ab ipsa Caesare vocatur, parte seu lingua
positam translatum fuit. Monachi quoque omnes à suis
Cœnobis ejeti in exilium amandati fuerunt. Tum Civi-
tas foederi Sehanaldio auscit, quod cum Carolus V. Impera-
tor dissipasset, paulò post ipsam libertatem suam amisit,
ac primum ei injunctum, ut formulam Interim accepta-
ret, quod cum facere renuisset, Caravæi tentato in illam
ex parte Caesaris impetu à Civibus strenue se defendentibus
repulsi fuere. Deinde decessit hœorum quingentis unum
Duce suo Chiliancha Alphonso Viced Hispano. Inde ab
Imperatore perempta fuit, ac an. 1548. illam occupavit
et fratri suo Ferdinando tradidit, tumque amissa li-
bertate sua Domini Austriacæ frustra obnitentibus In-
perii et Circuli Suevici Statibus hereditaria facta est. Ec-
clesiæ Ecclesiastici omnes demò revocati fuere, illaque ad
Catholicam sœvam reducta.

Constantia populosa est, et admodum opulenta satis-
que frequens exercet commercium. In ea etiam multi
Nobiles familia numerantur. Tres portas habet,
eique Suburbium jungitur. Præter Ecclesiam Cæthe-
dralem adfunt bina Collegiata scilicet ad S. Stepha-
num et ad S. Joannem. Bina Parochiales una S. Jo-
sephi altera S. Pauli. Aliquot Monasteria, ut
Dominicanorum, quod velut in insula positum Civi-
tati ponte jungitur. In eo sepultus jacet famosus
Emanuel Chrysoloras, qui an. 1589. à Turcis è Græciâ
in Italiam pulsus à Joanne Balealogo Imperatore
Constantinopolitano ad Angliam, Galliam Reges, alios-
que Italiæ et aliarum nationum Principes Delegatus
fuerat, ut auxilium adversus Turcas Christiani nomi-
nis hostes infensissimos imploraret. B. B. Minorum
Conventualium Ordinis S. Francisci an. 1250. funda-
tum, in cujus Templi Choro an. 1417. 26. Septembris
Cardinalis Zabarella alias Florentinus Dicitur, qui
Concilio hic celebrato interfuerat, atque in ipso vitam
posuerat, sepultus est. Eremitarum S. Augusti-
ni exortum an. 1234. an. 1418. Patres Concilii eo-
finito ad hoc Monasterium se contulerunt, atque in
eius Templo gratias Deo ratulerunt. B. B. Capucini
in Suburbio, e loco, ubi Joannes Huss combustus fuit, Con-
ventum habent. Adfunt quoque bina Sanctimoniu-
lium Ordinis S. Dominici Cœnobia, S. Petri scilicet, et
S. Sophia. Denique Jemita splendidissimum habent

in eâ Collegium. Inter secularia aedificia videri merentur Domus Mercatoria, in qua Concilium celebratum est; Basilica Civilis, et Granarium.

Constantia. Ludus Equestris, vulgò Torneamentum, quod ordine testium fuit, et annis 1043. 1142. 1153. 1183. et 1507. Comitibus Imperii acta fuisse. Aliquot etiam Concilia hic celebrata memorantur, ut an. 1044. sub Imperatore Henrico III. in quo pax Germaniae confirmata fuit. an. 1094. ab Episcopo Gebhardo tanquam Papae Legato, in quo praecipue de reformandâ Ecclesiae disciplina actum est. At longè celeberrimum fuit illud, quod an. 1414. 16. Novembris sub Imperatore Sigismundo inchoatum et an. 1418. 12. Aprilis finitum fuit; in quo tres de Capatu contententes deponiti fuerunt, novusque electus, qui Martinus V. appellari voluit. Joannis Wicleffi Presbyteri Angli memoria damnata, Joannes Huss, à quo Hussitas Bohemiae heretici dicti sunt, et Hieronymus de Braga professione Medici ejusdem Wicleffi dogmata propugnantes vivi combusti fuerunt.

Anno 1533. à Septimâ Septembris usque ad quintam octobris à Suecico Bedivine Hornio Constantia in vânum fuit obsessa. ubi ~~quasi~~ an. 1577. Galli Trevirorum Burgum Brisgoja urbem occupaverunt, Universitas inde huc translata est, quae post pacem Rirvicensem demum illuc rediit. In ultimo Successionis Austriacae bello Galli pro Duce Bavariae seu Imperatore Carolo VII. occupaverunt, sed ab Austriacis praesepi ^{et illam} spoliatis ipsius Ornamentis receperunt.

2° Oeninga, Oeningum | Oningon | Oppidum olim Caput ejusdem nominis Comitatus, cujus Domini Comites Oeningenses nominati sunt, quorum prosapia circa an. 1430. defuisse dicitur, semi-milliaris à Steinio antehac Hegovia Urbe. nunc Ditionis Signinae situm locus amoenissimus in edita valle et fertilissimis terrarum tractu ad Rhenum, ubi ex Inferiori Laua Aeroniano effluit. Eidem jungitur antiquissimum Canoniorum Regularium Ordinis S. Augustini Collegium seu Praepositura fundata an. 968. à Chunone Comite Oeningensi. Celebre Collegium seu Monasterium hoc proprios suos habuit Praepositos usque ad an. 1534. Tunc enim auctoritate et consensu cum Pontificio tum Caesareo pleno jure subditum est, quod ajunt, in corpore

ratum fuit mensa Episcopi Constantiensis in supple-
mentum scilicet multorum reddituum à Dringlianis
aliisque multifariam hinc inde Episcopatu subtrahito-
rum, ea tamen conditione, ut perpetuis futuris tem-
poribus in eo essent et alerentur certo numero Regulares
Canonici. Ab eo tempore Episcopi Constantienses Oc-
tinga Domini appellari voluerunt.

Quidam asserunt Monasterium istud primitus Monachis
Benedictinis traditum fuisse, quibus deinde circa annum
1100. successerint Canonici Regulares S. Augustini. Ve-
rùm illius fundationis Bulla an. 965. edita opinionem
hanc falsi convincit, ut in qua nulla Monachorum
Benedictinorum sed Canonicoꝝ Regularium men-
tionem facit.

3° Augia Dives ~~in~~ Statibus Rheni | Rouffonais
seu Rouffonais:| Celeberrimum olim et spectatissimum
Ordinis S. Benedicti Monasterium circa an. 724. à
S. Birminio * Meldensi in Gallia Episcopo, qui an. 720.
Suam Sindelau Germaniae Praefecti à Gregorio Papa
II. illuc missus ubique Evangelicæ doctrinae semina
sparsit multis ex Idololatriæ tenebris ad fidei lucem
reductis, fundatum auxilio et subidio Caroli Mar-
telli Caroli Magni Avii, et ab ipso multis pingui-
busque redditibus ditatum; in exigua sed amœna et fer-
tili Insula intra ramum Læcis Constantiensis seu
Cellensis Sitæ, cujus longitudo est unius milliariis
latitudo autem dimidii.

Monasterium istud brevi tempore opibus adeo potens
evasisit, ut inter opulentissima totius Germaniæ Mo-
nasteria recensitum sit. Unde factum, ut Augia
Dives nomen pari coepit, cum prius à Sindelau
seu Sintlas Germaniæ Praefecto, ~~indignis~~ Imperatoribus
Sindlesau, Sindlesau, Sindlesau | Sindlesau
seu Sindlesau ~~indignis~~ Imperatoribus qui Insulam hanc S. Bir-
minio incolendam et incolendam dederat, Sindlesau
seu Sintlesana vel Sintlacis Augia | Sindlesau
seu Sintlesau:| vocaretur.

Abbas huius Monasterii inter suos Clientes fide-
ciarios, seu, ut vocant, Vassallos 500. numerabat No-
biles, necnon annuatim 60000. aureorum redditus ha-
buisset, et Romam petens singulis noctibus in suo pro-
prio domicilio, quoad Romam attingeret, ubi po-

* Obiit S. Birminius
Horrenbachis
| Horrenbach:| in Mo-
nasterio ibidem à
se condito an. circi-
ter 758. 3. Novemb.
miraculis clarus.
Horrenbachia autem
Urbs est et castorū
in Ducatu Biponti-
no in confinis Lo-
tharingiæ, et non
procul ab Urbe Bi-
pontio. In ea igitur
existit Monasterium
Benedictinum an.
740. à S. Birminio
excitatum annis
hujus Urbis Bonini
Wernheri. Ante
hoc Gammundum vo-
cabatur. tempore
Lutheri mutatum
fuit in gymnasium,
quod postea Biron-
tium translatum est.

tuisse dicitur. Eidem etiam tota Ulmensis Republica subdita erat, prout supra, ubi nobis de Ulma sermo fuit, annotavimus.

Fuit etiam hoc Monasterium Schola eruditionis celeberrima. In eadem primitus non nisi Principes, Comites, ac Barones admitti solebant, ut illi à primâ infantia usque ad adolescentia tempora educerentur et erudirentur. Equitum vero ac Civium liberi nulli admittentur: erat igitur Principum Juntas et sublimi stipe natorum Schola et pedagogium.

Debit etiam hoc Cenobium plurimis Germaniae Cathedralibus Eulasis Episcopos, imprimis Constantiensi et Argentoratensi, praecipue autem Ratisbonensi S. Wolfgangum. Universim tamen Archiepiscopi, et triginta Episcopi, praeter alios, quorum nomina vel Sedes Episcopales ignorantur, ex eo admitti memorantur, et ex quibus praesertim ad conversionem gentium ordinati fuerunt. Fuit praeterea Schola virtutis celeberrima, necnon asyllum publicum, Civitas refugii, et portus salutis maximorum Principum et Imperii Procerum, qui se se castatim ibidem Sanctissimis Divi Benedicti legibus devovebant, ex quibus plurimi egregia et admirabili vita sanctitate excoluerunt.

At sub initium Saeculi XV. tota Germania percelebre Monasterium hoc deplorabili fato quodam inopulentiâ aquae ac regulari observantiâ deficere coepit, semperque in deteriori abiit; et quamvis post initium Saeculi XVI. Abbas Fredericus ex Baronibus de Warthenberg omnem, ut ajunt, lapidem moverit, quò illud antiquo splendori restitueret, post ejus mortem tamen omnia denuò susque deque versa sunt. Tum Joannes de Wepa Episcopus Constantiensis hujus nominis VI. occasione ~~capta~~ anno Chr. 1536. arrepta sub praetextu, quòd ipsius proventus multarum et magnarum provinciarum, quae novas et religioni Catholicae contrarias opiniones adoptaverant, à sua Diocesi secesserant, minimum quantum imminuti fuissent, à Summo Pontifice et Imperatore facultatem obtinuit sibi suaeque mensae Monasterium hoc unicum praedictis et redditibus suis adjiciendi, et ut ajunt, incorporandi, eâ conditione et pacto, ut prior et antiquus Ordo Monasticus à certo quodam Monachorum sub Breve Claustrali

numero, quibus victus et amictus, ceteraque ad vitam ne-
cessaria tribuerentur, perpetuis futuris temporibus
ibidem inviolabiliter observaretur: ~~Ita legenda~~
~~supra ad idem tempus de Germania in illa celebrati. Bene-~~
~~dictinorum Anacleti in hoc fuit.~~

~~Ea, qua vivimus aetate, Monachi, sub obtentu,~~
~~quod pacta in traditione Monasterii sui et illius pro-~~
~~ventuum Episcopo facta utrinque iura, hactenus mini-~~
~~me servata, verum multoties violata et infracta fuif-~~
~~sent, graviter hac de re apud Sedem Apostolicam con-~~
~~questi sunt: lite etiam ad Imperatorem delata,~~
~~tandem Monachi ubique causa ceciderunt, dataque~~
~~à Sancta Sede Episcopo facultas, illos se submittere~~
~~venientes alio deportandi, aliosque ejusdem Ordinis~~
~~et Instituti Religiosos eisdem ibi substituendi; quod~~
~~armata manu factum est. Monachi tamen~~
~~nequum desistentes causam suam Ratisbonam ad~~
~~Imperii Comitia detulerunt, ubi, dum haec scribi-~~
~~mus, adhuc pendet et ventilatur. tandem~~

Igitur anno Chr. 1538. vel ut alii volunt, 1540. Sa-
cta Maro de Kœrtingen Abbati inter regulares ordi-
ne quinquagesimo et ultimo certâ ad dies vita pen-
sione et vitalitio, idem Joannes Episcopus hujus Mo-
nasterii et bonorum ejus possessionem arripuit. Et
haec legenda hujus aedâ per totam Germaniam ce-
lebrati Benedictinorum Anacleti tandem hoc fuit.

Ea, qua vivimus aetate, Monachi, sub obtentu,
quod pacta in traditione Monasterii sui et illius pro-
ventuum Episcopo facta utrinque iura, hactenus mini-
me servata, verum multoties violata et infracta fuif-
sent, graviter hac de re apud Sedem Apostolicam con-
questi sunt: lite etiam ad Imperatorem delata,
tandem Monachi ubique causa ceciderunt, dataque
à Sancta Sede Episcopo facultas, illos se submittere
venientes alio deportandi, aliosque ejusdem Ordinis
et Instituti Religiosos eisdem ibi substituendi; quod
armata manu factum est. Monachi tamen
nequum desistentes causam suam Ratisbonam ad
Imperii Comitia detulerunt, ubi, dum haec scribi-
mus, adhuc pendet et ventilatur. ~~tandem~~

In hujus Monasterii Templo, quod S. Joannis dici-
tur, tumulus conitur Imperatoris Caroli Craspi, qui
postquam an. 887. propter suam imbecillitatem stupen-
dâ revolutione, cujus in historia vix verbum legitur
exemplum, ab omnibus derelictus, et ad summam eges-
tatem redactus, Reidingi seu Negdundi Landgravia-
tus Fürstenbergii Urbe ad Danubium sita 12. Januarii
an. 888. vitam finivit moerore, vel, ut quidam suppi-
cantur, veneno oppressus. Eius corpus huc salatum
sine ullâ solemnitate aut caeremoniâ terra man-
datum fuit. Paulo XIII. ipsius Sepulchrum repa-
ratum fuit, eique sequens Epitaphium superpositum:

Carolus Craspius, Rex Sueviae, Brunepos
Caroli Magni, Italiam potenter intravit,
câmq; Perivit.
Imperium Romanum Caesar coronatus

Obtinuit; ac mortuo fratre Ludovico, uni-
versam Germaniam et Galiam jure heredi-
tario acquisivit.

Demum animo, mente et corpore deficiens,
ab Imperio, sane magno cum fortuna ludibrio,
dejectus, à suis omnibus postpositus, humili
hoc loco sepultus jacet.

Obiit anno Dom. DCCCLXXXVIII. Idib. Jan.

Hic etiam asseratur ingens Smaragdus à Carolo
Magno Monachis dono datus. Regulis ligneis inclusus
est ac triangulum obtusum refert, cujus basis ultra
pedem, latera vero ad semipedem Geometricum pro-
tenduntur; ejus crassitudo est duorum pollicum, et
transversum fissus est; pondus illius est 28 librarum
et trium quadrantium; ajuntque à gemmaris pro
qualibet libra 50000. florenorum oblata fuisse. At
quidam gemmarum periti dubitant, num lapis iste
verus Smaragdus sit.

Contendunt Monachi S. Mariæ Evangelistæ corpus,
quod Veneti possidere se tuentur, penes ipsos assera-
ri; unde quoties in divinis Officiis Evangelium ali-
quod ex S. Marci sermone decantant aut recitant
non dicunt Evangelium secundum Marcum sed
secundum istum digito monstrantes tumulum,
in quo requiescere ab ipsis creditur. Ostendunt eti-
am inter alia binas hydrias, quas ex illis se fuisse
ajunt, in quibus Christus Dominus aquam in vinum
in nuptiis, que in Cana Galilæa celebrata sunt, con-
vertit.

Quidam memorant in hac Insulâ nidos esse ser-
pentes, lacertos, et bufonas, et si tale aliquod ani-
mal aliunde in eam affertur, illud statim interire;
sed hoc falsum est, cum nullibi forte tanta hujus-
modi animalium copia reperitur; Ajunt ta-
men serpentes etiam à pueris attritari, quin
eis nocent. Ibidem olim Herulis Aleman-
nici à Germanis culti Statua ærea fuit, quam
Maximilianus I. Imperator an. 1511. Venipontium
transferri curavit.

4to Petri Domus seu Petershausen [; Zähr-
hausen seu Zähringen:] Oppidum munitum, in
quo jus prævici Domini Austriacæ competit, in me-

dis anguli quem Constantiensis et Cellensis Laus efficiunt à regione Constantiae ad Rheni ripam, qui hic ponte jun- gitur litum, et velut urbis hujus Suburbium est.

Nomen habet à celebri et immediato Imperiali Mo- nasterio Benedictino intra muros suos collocato, quod et ibi Dominatur. Ajunt Monasterium hoc sic dictum fuisse à quodam nauta, cui nomen Be- truz fuit, ac ibidem domum suam habuit.

Fundatum et munificentissime dotatum fuit an. chr. 980. à S. Gebhardo II. Episcopo Constantien- si à Comitibus Brigantinis pro Monachis Be- nedictinis à Cella Meginradi, nunc Principali Monasterio Einsidleni huc accitis. Fundatio- nem hanc confirmavit Joannes papa XV. Grego- rius vero papa V. Monasterium hoc in specialem Ro- manae Sedis tutelam aspexit; nec non Impera- tores Suevici elegantibus praediis et eximii im- munitatibus ac privilegiis auxerunt.

Anno Christi 1159. totum in cineres abiit, cum jam prius plura et gravia saepius incommoda, devastatio- nes, et fortunam plusquam inimicam, qua Henrici Sacromontani Comitis scelere direptum et capila- tum miserè fuerat, passum esset. Idem tamen restituit Theodericus Comes Kyburgius loci Abbas, et suffragante plurimum Gebhardo Zaringio eò non multo post splendoris provectum est, ut in- ter praecipua Monasteria Benedictina emineret, et opibus non solum, sed et viris pietate ac scientia celebribus abundaret. Usque octoginta Monachi in eo olim numerati fuerunt. Nec minis hodieum adhuc floret, quamvis non tantus sit in eo religio- sorum numerus. Abbas illius lectiam Abbatem Monasterii S. Georgii, quod olim in Steinio (i. d. Stein) urbe nunc ditionis Tigurinae extitit, atque à Zwin- glianismis extinctum est.

S. d. Meinovia s. Moirau seu Moiraw: Insula in Laua Avonio Lemmiliari ad Septentrionem à Cons- tantia versus Uberlingam posita. Idam occupat munitum Ordinis Equestris Teutonici Domicilium seu Beneficium. Antiquitus sedes fuit Praeno- bilis familiae de Langenstein. Arnoldus de Langen- stein hujus Stirpis ultimus, qui et hujus Ordinis membrum fuit, eidem suo Ordini circa an. 1282. annuente Alberto Austriae Ducis Abbate, cujus hanc insula feudum fuit,

illam perpetuo proprietatis titulo possidendam spontanea oblatione tradidit.

6.º Marisburgum live Messpurgum |: Moordburg | Moordburg | Urbs et Sedes ordinaria live, ut ajunt, residentia Episcopi Constantiensis, ad lacum Bodanicum loco eminenti et jumento posita, 2. miliaris ad Carum à Buchonia.

Ajunt eam à Rege ~~Friderico~~ Galia Dagoberto excitam fuisse, ac postmodum ad Vetores Sueviae et Alemanniae Principes pervenisse; demum Comites de Nardoff in ea Sedem habuisse; tandemque Episcopos Constantienses illam potitos fuisse, ac in eam Sedem suam fixisse. Solum habet fœcundissimum et vini præsertim feracissimum.

In ea Moniales Ordinis S. Dominici habent Conobium, quod ante ipsas Virgines Ordinis S. Augustini incoluerunt. An. 1647. Succi Castellum huic Urbi impendens ac in altâ rupe positum, in quo residere solebat Episcopus, incenderunt.

7.º Marchdorfium |: Marfeldorf | Urbs angusta miliari versus Orientem à Marisburgo posita. B.P. Capucini post pacem Westphalicam Ravenspurg, ubi Conventum habebant, per cives Lutheranos et Suecos, qui tunc ibi adhuc præsidium habebant, abacti ab Episcopo Constantiensi huc translati fuere, eisque Ecclesiam tali jactu ab Urbe distitam, et miraculosa Deipara Virginis divinum infantem inter ulnas tenentis statuam percelebram ac continuo aecolorum opem supernam implorantium acursum frequentatam tradidit an. 1682. prope quam Monasterium ipsius excitatum fuit. Adest huic etiam Conventus Tertiariarum Sororum Franciscanarum an. 1689. huic è Berkenio villâ Marchdorfio proximâ translatarum.

8.º Episcopi Cella |: Bischofszell | Urbs pulchra Turgaviae ad ripam Turæ |: Tur, Thur | fluminis ubi Sintrianus |: Dittro seu Zittro | in illud influit sita medio itinere à Constantiâ ad S. Gallum 3. miliaris communibus ad Occidentem ab Arbonâ.

Nomen et ortum huius Monasterii cuivam refert acceptum, quod circa an. 900. Salomon Episcopus Constantiensis ibidem fundavit, ad quod brevi post per multa familiae loci opportunitate illectæ confluxerunt ibique Sedem fixerunt, adeo ut jam circa

annum Chr. 940. Episcopi Cella elegans fuerit Oppidum, cui Otto I. Imperator quamdam immunitates impertivit. Successu temporis Monachi obiecto cumbo Canonici se voluerunt Abbatiamque suam Ecclesiam Collegiatam facerent. Paulo X. Oppidum hoc muris circumfuit et Ubs factum. Episcopo Constantiensi subiecta est, supremam tamen in eadem jurisdictionem Bago Helvetiae exercent. In ea Arx est, in qua Episcopi Dynosta seu Praefectus residat, qui mediam illius reddituum partem percipit. Bago Helvetiae, ut primum dictum, qui Turgaria imperant, supremum in ea habent dominium, suntque iudices, ubi quaedam Episcopum inter et Urbem orientur controversia.

Anno 1115. Ab Episcopo cuiusdam praedicti viro Nobili oppugnata fuit, et post 100. annos iterum redempta. Cum an. 1272. post mortem Bertholdi Abbatis S. galii Conventuales ibidem circa novi Abbatis electionem haud convenire possent, iborumque pars una Ulricum de Guttinga*, altera Henricum de War-temberga** elegerent, tum inter eos amicitia deestatum est, qua occasione Guttingenses Episcopi eadem diriperunt, et incendunt. An. 1405. et 1407. ab Abbatibus celsensibus et Sangallensibus occupata fuit. An. 1419. in flammis abiit. An. 1529. mense Februario Catholici Protestantium Religio- nem hic suppresserunt. Episcopi Cella magnorum virorum patria est, ut, inter alios, Theodori Bibliandri celeberrimi inter Protestantes Theologi et Philosophi, Zwingeri, Joannis Jungi, Philippi Scherpii, et Melchioris Goldasti, cui Historia Helvetica multum debet.

9. Arbona, Aeronium, et Arbor Felix |: Dubon, et Dubon |: Urbs vetus Helvetiae, tribus ferme mil- liariis ad orientem ab Episcopocella distans. Ibius vetus nomen Arbor Felix in Itinerario Antonini legitur. Ammianus Marcellinus ait Romanos perpetua hic suorum militum castra habuisse, et Gratianum Imperatorem, ubi à Gallia in Illyri- cum profectus est, Digressum per Castra fuisse, qui- bus Felix Arboris nomen est. In Notitiis Impe- ri legitur Arbores fuisse Stationem Praefecti

* guttinga |: Guttingen | Arx et Bayus in Turgaria ad La- um Aeronium, cuius nomen olim quaedam Baronum familia gessit, quae extincta ad Episcopum Constantien- sem pervenit.
 ** Wartemberga |: Wartemberg | Cas- trum domus natalis ejusdem nominis Comitum in Argo- via Helvetiae pro- vincia et confinibus Sueviae.

Herulianae Cannoniorum Cohortis. Verisimile est urbem hanc sub Francorum Regibus celebrem fuisse, ut quae Metropolis fuit regionis illius, quae veteris Turgavia pars fuit, in hac Atonensi regione etiam excitatum fuit celebre S. Galli Coenobium, qui an. Chr. 627. vel 650. aut juxta Annales Benedictinos an. 668. Atona vitam posuit, prout in ejus vita, circa Saeculum IX. conscripta legitur.

Atona Dominis paruit, qui primum Comites, deinde Barones dicti sunt, extincta sub finem Saeculi XIII. illorum prosapia Episcopi Constantienses ea potiti sunt. Habet vetus Castrum à Romanis excitatum, in quo Episcopi Satrapa seu Praefectus residet. In eo etiam S. Gallus diem supremum obiit.

Equidem Episcopus Constantiensis hic saeculari jurisdictione gaudet; Supremum tamen hujus Urbis Dominium Regi Helvetiae sibi arrogat, in eaque jus praesidii habent.

Ipsa amplis fruitur privilegiis et immunitatibus, nec non fordeve juxta est Decem Regis illis, qui Turgavia imperant; et ubi à Praefecto Episcopali Maleficus capitur, Magistratus causam illius instruit, fertque sententiam, et capitis poenam, cum illam meretur, in illum decernit.

Binae Religiones Catholica videlicet et Zwingliana liberè in ea exercentur. Equidem an. 1608. Episcopus Constantiensis Zwinglianos premere tentavit, at Regi Protestantes se se eidem opposuerunt, ac an. 1600. transactione constitutum fuit, ut Protestantes aequè ac Catholici ad munia publica admitterentur, illique Urbis Ruleriam soli quidem haberant, his vero Episcopus sumptibus suis extra muros propriam excitaret.

Anno 1648. Tigurini urbem hanc occupaverunt, in qua magnam annonae copiam adepti sunt, necnon praesidio ab ipsis munita fuit. Atona à novaulis et Scalpellis, quae in ea conficiuntur, celebris est.

10.º Münsterlinga (Münsterlingen) antiquissimum Virginum Ordinis S. Benedicti Monasterium in Turgavia ad ripam lacus Aconiae situm deabus circumter lacus Gallicis ad Evonotum à Constantia. Fundatum dicitur circa an. Chr. 970. ab Angella Angliae Regum sanguine oriunda. Quidam ta-

men illud pro Sanctimonialibus Ordinis S. Augustini, quibus primum an. 1555. Benedictine suffecta fuerint, à Gebardo testis post S. Conradum Constantiensi Episcopo, qui, postquam per 16. annos Episcopatum administrasset, an. 995. è vivis exiecit, fundatum fuisse memorant.

Hodie ad huc claret sub tutela illorum Helvetia. Pagorum, qui Turgavia dominantur.

ii^o Kreuzlinga seu Monasterium Kreuzlingense. (Kreuzlingen:) liberum et immediatum olim Imperiale Monasterium Ordinis Canonorum Regularium S. Augustini in Turgavia Helvetia provincia ad lacum Aaronium, leuâ gallicâ circiter ad Euznotum à Constantiâ positum, non tam gratissimum situ suo iucundissimum, quam amplissimis redditibus uberissimum, et novis suis structuris splendidissimum.

Idius initium et origo antiqua est, ac proinde incerta. Opinatur aliqui S. Conradum Ducis Henrici I. de Stirpe Gualphorum filium, qui an. Chr. 934. Episcopus Constantiensis factus est, et an. 974. 26. Decemb. vitam posuit, extra Constantiam Nosoromium Credelinam seu Kreuzlingam dictum, simulque, quod olim et antiquis temporibus frequens fuit, bina Coenobia unum pro Canonis Regularibus S. Augustini, alterum pro ejusdem Ordinis Monialibus, qui in illo Nosoromio utriusque Sexus infirmis inseruissent, et necessaria subministrarent, quod, cum

excitasse;

bellorum et Superiorum male domesticantium injuriâ unicum tibi adjunctis duobus Coenobiis penè collapsum fuisse, S. Gebardus Wigonis sive Huzgonis Rhetiae Comitis filius et S. Conradi post Gaminolphum in Episcopatu Constantiensi Successor unicum Virginum Coenobio Münsterlingam transtulit ac recens excitavit.

Demum Saeculo XII. et circa an. 1125. Udalricus ex Comitibus Kyburgensibus et Dilingensibus Constantiensis Antistes hujus nominis III, locum, in quo S. Conradi Nosoromium at Monasteria extiterunt innovare cupiens, ibidem pro iisdem Canonis Regularibus Ordinis S. Augustini Coenobium demò excitavit, illudque veteri suo nomine Kreuzlingam vocari voluit, ac amplissimis ex patris

ile est
m p...
is Tur.
iam ca
n. Chr.
an. 887
laulu
s, d...
XIII.
t...
-que Ep
m S. Gal
i p...
onim
in h...
by, re-
gare
ius r...
e h...
to, in
h...
p...
at
1600.
ne ar
e Ur-
isopu
t, in
uon
vauib
bis est
t...
terium
dealy
tantia
Angela
dem ta

nichus pro die et reditibus dotavit; adeo, ut tanquam
primus illius fundator celebratur. Idem Honorius Papa
III. non modo, sed et Henricus V. Imperator Solemne
Diplomate Argentorati 7. Idus Jan. 1125. edito confirma-
verunt.

An. 1449. Federati Svecici et Austriaci adversus Helve-
tios belligerantes Monasterium hoc incendierunt, quod
postea magnis sumptibus restauratum fuit. Ubi
Constantia novum Zwinglii Evangelium amplexa est,
tum an. 1529. Religiosi Kreuzlingenses relicto suo Mo-
nasterio in Sueviam se receperunt, quos vi pacis publi-
ce an. 1531. regressi sunt. An. 1633. dum Sveci Cons-
tantiam obsidebant, Monasterium istud unicum Ecclē-
siæ suæ demò in cineres redactum fuit, ac inter vorares
flamas magna Crucifixi effigies omnino incolumis
perstitit, quam hodieum adhuc in medio altari collo-
catam est conspicere.

Kreuzlinga antehac inter Liberos et Immediatos
Imperii Status publicos recensita fuit; at ubi an. 1638.
Surgavia Landgraviatus ad Reges Helvetia pervenit,
tum è solo Suevia. in fundum Helvetia translata,
ac ipsorum tutela tradita est, hinc ab Imperio re-
cessit.

12° Theophilia 1: Göttsborn: | Oppidum in Helve-
tia ad ripam Lacus Constantiensis seu Bodanici situm
milliari ad Curum à Constantiâ. In eo elegans
est Castellum in quo Joannes Hufz iussu Concilii an. 1415.
primum inclusus fuit, inde in Augiam Divitum transla-
tus, tandemque Constantiam redactus ibidem sententiâ
Concilii vivus crematus est.

Oppidum hoc unum Castro suo anno 934. Conradus
Episcopus Constantiensis à Tertâ suâ in Terram Sanc-
tam peregrinatione redire exiit dicitur. Qui-
dam tamen volunt Castellum primum an. 1257. ab Her-
ardo de Waldpurg Constantiensi Episcopo constructum,
~~frispur de~~ Lauumque seu Rhenum ibidem binis ponti-
bus junctum ~~frispur~~, atque in detrimentum Civitatis Cons-
tantiensis vectigal erectum fuisse, quos tamen, cum
res ad vota non cederet, ipse destitit curavit. Anno
1355. 1. Aprilis Conradus ab Thornburg Castellum hoc incen-
dit; et in bello Svecico an. 1499. Hugo Episcopus Cons-
tantiensis contra datam Helvetiis fidem, illud

Goederatis Suevis tradidit. In eo residet Episcopi Praefectus: Incola Zwinglianum profitentur.

13. Comatingum | Comatingum: | Vicus ad Lacum Bodanicum semi miliari à Theophilià positus. Ilum Carolus Martellus Regis Francia Major Dominus an. 725. Monasterio Augie Divitis tradidit, et Episcopus Constantiensis tanquam ejusdem Monasterii Abbas inferiorem, seu, ut vocant, Casam habet jurisdictionem, altà penes Helvetios Turgavia Dominos subsistente. Hic an. 1499. 18. Aprilis pugnatum fuit inter Suevia Goederatos et Helvetios, ubi hi Goederatis hominum 75. de tantat perfecerunt, vicusque in flammis abiit: at brevi post per totam Turgaviam sonatis aribus martis 1500. Helvetii convenere, ac in loco, qui vernaculè Deswader-Loefmunnepatur, tanto impetu in Suevos, quorum 9000. erant, irruperunt, ut amissis suorum 1500. fugam capessere coacti sint.

14. Stakbara | Stakbaron: | Urbs Turgavia Constantiam inter et Stenium, ad ripam Lacus Constantiensis Lemni galicà ad Eurototum à Stenio posita. Spéciales suos olim habuit Dominos, qui ab ipsa nomen gestarunt; ab his ad Kyburgensem familiam, post ad Domum Austriacam seu Habsburgicam, denique ad Monasterium Augie Divitis pervenit. Modò Episcopus Constantiensis tanquam ejusdem Monasterii Abbas ibi Dominatur, altà jurisdictione penes Helvetios Turgavia Dominos remanente.

§. III.

De Comitatu Montfortensi.

Comitatus Montfortensis | Dix Graffschaft Montfort: | Nomen habet à Castro, cui Monsfortis nomen, sita in Comitatu Brigantino Milliaribus ab Amiso | Runk: | Oppido in Rhodana Valle. | Rfontfal: | ubi et Comitatus iste, jacet, quem Comites Montfortenses an. 1375. Domini Austriacae ceperunt, ejusque loco bina Dominia Tetnangense videlicet et Langenargense in Austriacà Provinciali Suevia Praefectura, et ad Lacum Bodanicum sita receperunt, ac modò Comitatus Montfortensis nomine veniunt; De quibus nobis sermo.

Igitur hodiernus Comitatus Montfortensis, ad Orientem, Aquilonem et Occiduum Austriacà Suevia Praefectura, ad Austrum Lacu Aeronis clauditur. Ejus longitudo ab Austro ad Septentrionem est trium

milliariorum, Latitudo ab Occidente ad Orientem duo-
rum. In illo occurrit

1.º Tetranga |: Tetrang, Tetrangon, et Tetrang: |
Urbs angusta duabus leuis gadiis ad Orientem à Bu-
choornia. Elegans in ea fuit Castellum, quod in 30.
annorum bello in flammam abiit: equidem restaura-
tum fuit sed non iuxta priorem suum splendorem.

2.º Langenarga |: Langenargon: | Oppidum cum
Arce ad Argum |: Argum: | fluvium, qui ibidem lacui
Acronio immergitur, duabus leuis gadiis ad Euro-
tum à Buchornia situm. Ei imminet speciosum
Castellum seu Balatium ordinaria Comitum Sedes in
Lacis Insula positum, quod pons continenti jungit.

§. IV.

De Comitatu Koenigsceano Roten- felsiensi.

Comitatus Koenigsceensis |: Dir graffschafft ~~Koenigs~~
Königsbach: | in Algovia Situs est, ac quemadmo-
dum bifariam dividitur ac reparatim jacet, ita et à
binis ejusdem lacum nominis stagnibus possidetur.

Partuna inter Landgraviatum Hürstenbergium,
et Comitatum Waldburgensem, non procul ab Uber-
linga ad Schuffam flumen sita est, et Comitatus
Koenigsceo-Aulendorffensis vocatur. Pars altera
sub Alpibus et in finibus Silvae Brigantinae, non pro-
cul à Campidono ad Florum seu Glorum aut Hilarum
|: Floro: | fluvium posita est, ac Comitatus Koenigs-
ceo-Rotenfelsiensi nuncupatur. De hoc nobis
num est sermo.

Longitudo hujus Comitatus ad 4. miliaria cum di-
midio, Latitudo ad tria ferme porrigitur. à Septentrio-
ne Comitatu Scilensi, ad Orientem et Austrum epis-
copatu Augustano, et ad Occidentem Comitatu Brigan-
tino clauditur. Notatur hic

1.º Rotenfelsia seu Rubra Rupes |: Rotenfels: | Cas-
trum in monte caelesto seu Saxe positum 1500. passi-
bus ab Inestadio; domus natalis Comitum, et à quo
nominantur.

2.º Inestadium |: Inestadt seu Inenstadt, et In-
menstadt: | Urbs cum eleganti Castello ad Florum seu
Glorum |: Floro: | fluvium non procul à Rotenfelsia
4. leuis gadiis ad Austrum à Campidono posita,

Sedes Comitum. Soluna habet frumenti feracissimum, ad-
sunt etiam Vineta.

§. V.

De Comitatu Koenigseco-Aulendorffensi.

Comitatus Koenigseco-Aulendorffensis |: Dir Graffschafft
Königsh-~~sch~~-Aulendorff |: limites habet ad Aquilonem
Dominia Gundelfingense et Althusianum, ad Orien-
tem Comitatum Waldburgo-Wolffecensem, ad Meri-
diem Austriacam Suevia Praefecturam, et ad Occiden-
tem Langraviatum Fürstenbergium. Eius longitudo
est quatuor circiter miliarium, latitudo duorum. No-
tatur hic

1.º Koenigsecum Castrum montanum ad Ablauum
|: Ablau |: duabus leuis gallicis ab Alschusio situm.
Excitatum fuit an. chr. 650. à Cunone Comite, ac ab
ipsius nomine Cunonis Castrum |: Cunond-~~sch~~ |: voca-
tum; ex quo subinde per litterarum abusum König-
sh, id est, Regis Castrum, et germanico-Latine
~~Koenigseco~~ Koenigsecum factum est. Est Domus
natalis ambarum Koenigseccensium prosapiaum,
atque eius nomine vocantur.

2.º Aulendorffium |: Aulendorff |: Urbs cum Castello
ad Schuffam |: Deßiß |: flumen duabus leuis gallicis
ad Orientem ab Alschusio, Sedes Ordinaria Comitis Koe-
nigseco-Aulendorffensis.

§. VI.

De Comitatu Waldburgensi.

Comitatus Waldburgensis |: Dir Graffschafft Wald-
burg seu Waldburg |: varia completitur Dominia,
praecipue autem dividitur in Superiorem et Inferiorem;
Inferior situs est ad Danubium, atque ad Occidentem,
Austriam, et Orientem Landgraviatu Fürstenbergio,
et ad Aquilonem Danubio clauditur.

Superior vero ad Ilcum |: Ilco |: fluvium q. limites q. situs est,
que habet ad Orientem Principatum Campidonen-
sem et Dominium Reichenbergense, ad Austriam
Comitatum Koenigseco-Rotenfelsensem, ad Occi-
dentem Austriacam Suevia Praefecturam, et ad
Septentrionem Territorium Biberacense et quadam
alia Algoria loca. Continet bina Dominia
Wolffecense scilicet et Zeilense, quibus amba
horum Comitum familiae speciatim imperant,

quarum una Wolffacensis, altera vero Zeilensis vocan-
tur, quemadmodum ea, quae Superiorem Comitatum possi-
det speciali nomine Scherensis dicitur. Adhuc aliqui
Trauhburgensem familiam à ceteris distinctam.

Comites isti S. R. I. Dapiferi sunt sive, ut ajunt, Truch-
sepii, quod munus extincta Seldenecensi prosapia ab
Electore Palatino obtinuerunt; illius primam functio-
nem in Comitibus Ratisbonensibus an. 1594. obiit Chris-
tophorus Comes Waldpurg-Scherensis. Equidem
jam pridem antea Dapiferi sive Truchsepii appellati
fuerunt, at id illorum munus ultra Sueviam haud
extendebatur.

Comites hi à Waldburgo |: Waldburgo:| id est, Castro
Silvans nomen habent, quod non procul à Ravensbur-
go situm est in monte. In Inferiori Comi-
tatu occurrit.

1° Schera |: Desro sive Desroo:| Urbs enigma cum
Arce, milliari et paulo amplius ad Orientem à Signa-
ringâ in confiniis Hohenzollereusis Comitatus seu Prin-
cipatus posita. Caput est Ditionis ejusdem seu
nominis. Idem Eberhardus Comes Sommebergensis
at Waldburgensis an. 1463. ab Imperatore Frederico
III. seu IV. emit, in qua postmodum ipse filius, an.
videlicet 1486. Arcem, quae adhuc superest, excitavit,
quae modo sedes est unius familiae Comitum Wald-
burgensium Truchsepiorum, quae Scherensis voca-
tur.

In Superiore Comitatu ad Wolffacensem fami-
liam pertinentia loca

2° Friedberga |: Friedberg:| Arce cum Ditione
milliari ad occidentem à Buchovio. Eam idem
Comes Eberhardus an. 1463. ab eodem Imperatore Fri-
derico Austriaco emit.

In Superiore Comitatu ad Wolffacensem fami-
liam praeter alia loca pertinent

1° Wolffcum |: Wolffrogg, Wolffroch, Wolff-
rogg, et Wolffroch:| Castellum duabus leuis Galli-
is versus austrum à Waldsea. Sedes et domus
natalis familiae Wolffacensis, et à qua nomina-
tur.

2° Waldsea seu Waldschum |: Waldyon, Waldh-
/or:| Urbs angusta cum Castello duabus leuis gabi-

eis à Wolfeno ad Schussam ꝑ. D. J. ꝑ. ꝑ. fluvium posita.
 In eâ est Conventum Canonorum Regularium Ordinis S. Augustini ab Imperatore Frederico I. Anobardo fundatum an. 1191. In illius Ecclesia Comites Waldburgenses sepulturam habent. Ad istam etiam PP. Minorum Ordinis S. Francisci Recollectorum Monasterium an. 1649. excitatum. Moniales quoque Tertiaria Ordinis ejusdem S. Francisci huc Conventum possident, cui tres locos Begine initium dederunt, quarum posteræ Tertiam Ordinis S. Francisci Regulam amplectæ sunt. Anno 1634. 10. Januarii Suevi urbem hanc occupaverunt; et an. 1646. Turrenias Gallii exercitus Dux huc castra metatus est.

Ad Zeilensem familiam præter alia loca spectant
 1º Zylenum seu Zeilum ꝑ. Zeil: ꝑ. Oppidum ad Aitracum ꝑ. Aitrach seu Rüttrach: ꝑ. fluvium miliarium versus Austrum à Wurzachis positum. Antiquitus caput Comitatus fuit, cujus cum Domini sæculo XIII. defuissent, ipse ab Imperatore Ludovico Bavaro Joanni Trauchspis de Waldburg oppignoratus fuit, ac deinde à Carolo V. Imperatore ipsius prosapia in feodum Masculinum traditus factus est. Ab hoc Oppido quædam, quod jam annotavimus, Comitum Waldburgensium familia nomen habet.

2º Wurzachium ꝑ. Wurzach: ꝑ. Urbs parva sed elegans ad Aitracum flumen posita miliarium ad Austrum à Zyleno. Illam Joannes Trauchspis de Waldburg, qui Suevia Praefectus fuit, sæculo XIV. Domini huc adjunxit. In ea Castrum est Comitum Sedes.

3º Trauchburgum ꝑ. Trauchburg, Trauchburg, et Trauchburg: ꝑ. Arx et Dicitio miliarium ad Austrum ab Imâ. In ea quædam Comitum Waldburgensium Stips residet, et ab ea nomen trahit.

4º Addivimus huc ~~bestichero~~ Leskirchum, Leuthkircham, et olim Ectodurum ꝑ. Löwtrich, Löwtrich, Lüthtrich, ꝑ. Urbs exilis est caetera Imperialis et Libera intra fines Comitatus Zylensis et Principatus Campidonensis in ameno et salubri solo frumenti, pascuorum, Silvarum, et piscosorum lacuum ditite, ad Erbachium ꝑ. Erbach: ꝑ. flumen sita 3. miliaribus et semi versus Occidentem à Campidonâ.

is voca
 itum p
 huc aliq
 utam.
 ajunt, Tr
 sapia ab
 fuerit
 bit (Chri
 Equitum
 appellati
 in head
 t, Castro
 huc
 ori Comi
 qua um
 a. S. p
 de hia
 amicum
 regis
 nibus
 in
 itant,
 led-
 voca-
 fami-
 itione
 dem
 re tri-
 fami-
 Gallie
 omnia
 Metalt
 eum gub

1.
 1.
 3

Quidam arbitrantur illam civi auidam Romano, cui nomen Vilpratus fuit, initia sua debere, ut qui in monte vicino Castrum habuerit: at verisimilior est illorum opinio, qui censent illam ortum lynum et nomen ab antiquissima Ecclesia sua: Non ideo Altopfandivros: accepisse, que omnium circumjacentium populorum parochialis fuit. Equidem vetus hæc Ecclesia haud amplius catat, sed ejus loco anno 1519. alia excitata fuit, cujus navis 125. longa et 78. pedes lata est, choris vero pedes 55. longus, et 32. latus est. SS. Trinitatis dicatur, ejusque patronus est S. Martinus.

Per tres portas ad eam patet aditus. Cives partim Lutherani partim Catholicii sunt; hi eam, quam modo descripsimus, Ecclesiam possident: Lutherani aliam habent an. 1615. ab ipsis adificatam, cujus longitudo est 125. latitudo 75. pedum.

Adest etiam Monialium Ordinis Tertiariarum S. Francis Monasterium, quod primitus Begina incoluerunt, quibus Moniales Ordinis Eremitarum S. Augustini successerunt. His ad unam omnibus gravissima hæc epidemia per totum Leuthkirchensem agrum horribiliter grassante sublatis Batres Augustiniani Memmingenses Superlectilem omnem et quaque alia utensilia, que Sorores emeritæ reliquerant, sui juris fecerunt, vacuam habitationem Magistratui relicta. Tandem post plures annos et circa an. 1470. Cives acutis à Pasthenone Memmingensi Tertii Ordinis S. Francis Monialibus Conventum hoc tradiderunt incolendum, que adhuc ibidem subsistunt.

Leuthkircha varia eaque eximia à variis Imperatoribus obtinuit privilegia. Anno 1632. et 1646. à Suevis expilata fuit. Anno 1637. 700. animas hæc peste interierunt.

Sectio IX.

De Principatu Campidonensi, Dominio Mindelheimensi, Comitatu Truggerano, Principatu Hohenzollerensi, p.

Ordo Suevia provinciarum postulat, ut modo et antequam ad eas, que domus Austriaca in Suevia possidet, progrediamur, reliquas Algovia regiones et loca Imperio immediate subjecta expendamus. Quod singulis SS. continemus.

S. I.

De Principatu Campidonensi.

Principatus Campidonensis: ad Sueviam Romptan: limites habet ad Austriam et Orientem.